

Bahin sa subong nga kinaiya sang katilingban nga Pilipino

Interbyu kay Jose Maria Sison
Tagapundar nga Tsirman, Partido Komunista sang Pilipinas
kag Tagsulat, Katilingban kag Rebolusyong Pilipino

Introduksyon: Ang halambalanon sa kinaiya sang katilingban nga Pilipino isa ka yabi nga halambalanon pang-ideolohiya sa Partido kag rebolusyonaryong hublag. Sa nagligad nga mga bulan, may talalupangdon nga pagpagsik sa intelektwal kag pulitikal nga diskurso bahin sa topiko sa kubay sang mga pamatan-on nga Pilipino.

Natural nga magatuhaw ang amo nga interes bangud sa nagabas-kog nga demanda para sa punda-mental nga mga solusyon sa labing nagaathag nga krisis sang nagaharing sistema. Kadungan sini, nagumpisa nga pataason sang mga elemento nga anti-Partido, lakip ang mga Trotskyista, sosyal demokrata kag iban pa, ang ila anti-Partido nga diskurso agud kwestyunon ang basehan nga analisis pangkatilingban sang PKP sa tuyo nga puggan ang pagdamo sang nagaentra sa Partido.

Padayon nga nagalala ang so-

syo-ekonomiko nga kahimtangan sang pumuluyo bangud sa masobra tatlo ka dekada nga mga polisiya nga neoliberal. Labi pa nga ginpatalom ang mga ini sini lang bangud sa malaparan nga pagkasamad sang produktibong mga pwersa resulta sang mga lockdown kaangut sa pandemya nga Covid-19.

Agud talakayon ang halambalanon nga ini, nagdesisyon kami nga interbyuhon si Prop. Jose Maria Sison, ang tagapundar nga tsirman sang Partido, kag bilang si Amado Guerrero, ang tagsulat sang “Katilingban kag Rebolusyong Pilipino”.

Sa espesyal nga isyu nga ini, ginapresentar sang Ang Bayan ang pila ka kritikal nga mga pamangkot kaa-ngut sa pagtuon sang Partido sa sistema nga pangkatilingban sang Pilipinas bilang malakolonyal kag malapyudal.

Nagalaum kami nga makabulig ang interbyu nga ini sa labing pagpatalom sang paghakos sang aton katapuan sa mga halambalanon, kag makabulig sa pagtuon kag mga pagtinguha sa pagpanalawsaw agud padalumon ang aton ihibalo sang moda sang produksyon. Ginaimbitar namon ang bumalasa nga magpadala sang ila mga komento. Mahimo man nga isumiter ang mga dugang nga mga pamangkot, amo man ang mga impormasyon, bangud makabulig ang mga ini sa mga interbyu kag mga artikulo sa palaabuton.

Ang Bayan (AB): Sang ginsulat mo ang “Katilingban kag Rebolusyong Pilipino” sang 1969, ginlragway mo ang katilingban nga Pilipino bilang malakolonyal kag malapyudal. Ano ang buot mo nga hambalon sadto?

Jose Maria Sison (JMS): Sa paghambal nga malakolonyalismo, buot ko hambalon nga ang Pilipinas nangin hilway sa ngalan umpisa nga pormal nga gintapos sang US ang kolonyal nga pagginahum sini kag pormal nga ginhatag ang kahilwayan sa Pilipinas sang 1946. Sa baylo nga

kolonyal nga mga upisyal sang US ang nagapadalagan sang gubyerno halin sa pungsodnon nga lebel paidalom, ang mga pulitiko nga nagserbi sa monopolyo kapitalismong US kag nagatiglawas sa sahi sang daku nga kumprador burgesyia kag agalon nga mayduta ang nagpadalagan sa bug-os nga gubyerno sang Pilipinas.

Pero ginsiguro sang US, paagi sa US-RP Treaty of General Relations of 1946 kag masunod pa nga mga tratado, kasugtanan kag areglo, nga padayon ini nga makapangibabaw sa Pilipinas sa halambalanon sang eko-

nomya, katilingban, pulitika kag militar. Ginpabilin sang US ang iya mga kinamatarung sa pagpanag-iya, mga base militar, kontrol sa ekonomya kag militar kag iban pa nga pamaagi para gamhan ang Pilipinas. Buot hambalon sang malakolonyalismo, ang Pilipinas indi lubos nga hilway apang sa baylo nakapaidalom sa dikta sang isa ka imperyalistang gahum.

Sa paghambal nga malapyudalismo, buot ko hambalon, ang Pilipinas indi na lubos nga pyudal kag wala na ginaharian pangunahon sang

sahing agalon nga mayduta, sa baylo sang daku nga burgesya kumprador bilang pangunahon nga ahente sa baligyaanay kag pinansya sang dumuluong nga monopolyong kapitalismo nga nagapanag-iya sang malapad nga kadutaan kag mapandambong nga mga empresa agud magserbi nga base para sa pagluwas sang hilaw nga materyales kabaylo sang mga kagamitan kag iban pa nga ginainport nga manupaktura.

Nagsugod nga naghina ang natural nga ekonomya sang pyudalismo sang mag-umpisa nga mangibabaw ang produksyon sang balaligyaon kag paggamit sang kwarta sa pagbayluhanay, bangud sa signipikante nga pag-uswag sang produksyon sang mga tanom nga pang-eksport sang unang tunga sang ika-19 siglo, ilabi na sang magbukas ang Suez Canal, kag sang magluntad ang partehanay kon sa diin ang pila ka rehiyon nakatuon sa mga pananom pang-eksport kag ang iban man sa mga tanom nga pagkaon para sa lokal nga konsumo.

Pero sang panahon na sang kolonyalismong US nangin dominante ang malapyudal nga sistema sa ekonomya sa Pilipinas sang ginbuksan sang mga mananakop nga Amerikano ang mga minahan, naghatag sang mga konsesyon sa pagtroso, kag ginpalapad ang mga plantasyon para sa produksyon sang mga pang-

eksport nga hilaw nga materyales kabaylo sang mas daku nga pag-eksport sang mga kagamitan kag iban pa nga manupaktura. Nagtuhaw ang daku nga burgesya kumprador sang nangin mas makagagahom ang tumandok kag mestiso nga nagaharing sahi nga nagaestar sa mga syudad sangsa sahi nga agalon nga mayduta sa mga prubinsya. Sa panahon sang kolonyal nga paghari sang Espanyol, ang daku nga kumprador amo ang mga kolonyal nga upisyal, mga negosyante nga Espanyol kag mga orden nga relihiyoso.

AB: Nagakasanto pa bala ang mga termino nga malakolonyal kag malapyudal? Indi ayhan pwede naton nga gamiton ang mga termino nga neokolonyal sa baylo nga malakolonyal kag kapitalista sa baylo nga malapyudal?

JMS: Husto pa gihapon ang mga termino nga malakolonyal kag malapyudal para ilaragway ang katingban nga Pilipino. Ang malakolonyalismo nagakaigo nga pangpulitika nga termino nga nagatumod sa kawad-on sang lubos nga kahilwayan sang Pilipinas kag sa nagapadayon nga kontrol sa Pilipinas sang US kag mga imperyalista nga alyado sini. Mabatong ang termino nga ini kag indi nangin target sang pagkwestyon o pagkontra. Isa ini ka pangmalawigan nga termino halin kay Lenin nga nagatumod sa mga kolonya, malakolonya kag mga pungsod nga dependyente nga napaidalom sa mga imperyalistang gahum.

Pareho sang iban, ginagamit ko kon kaisa ang termino nga neokolonya sa pagtumod sa Pilipinas para ipakita nga ang Pilipinas subong ara sa idalom sang bag-o nga porma sang pangpulitika nga kontrol paagi sa mga kontrol sa ekonomya kag pinansya sa baylo nga sa direkta nga burukratiko kag militar nga kontrol sang isa ka kolonyal nga gahum. Sanday Sukarno kag Zhou En-lai ang mga pinakakilala sa paggamit sang termino nga ini sa Bandung Conference sang pumuluyo nga African kag Asian batuk sa imperyalismo,

neokolonyalismo kag kolonyalismo. Wala ako sang nakita nga sala sa paggamit sang neokolonya bilang katumbas sang malakolonya.

Pareho sang termino nga malakolonyalismo, ang malapyudalismo halin sa Marxista-Leninista nga literatura nga naglaragway sa ekonomya sang China antes ang kadalagan didto sang rebolusyon sang 1949. Ginagamit ini sa paglaragway sa mga ekonomya nga madugay na nga dominado sang sistema nga baligyaanay sang produksyon kag indi na sa pamaagi sang natural nga ekonomya sang pyudalismo. Apang burgesya sa balaligyaan kag indi burgesya sa industriya ang amo nga nagapanguna nga nagaharing sahi base sa pagpanag-iya sang duta o sa pagpakigsosyo sa sahing agalon nga mayduta.

Eksakto nga termino ang malapyudalismo nga may pat-ud nga kahulugan. Ini ang daku nga kumprador nga tipo sang kapitalismo nga nakabase sa kahimtangan nga pyudal kag malapyudal kag nagakabuhi sa bangian nga bayluhanay nga kolonyal sang mga hilaw nga materyales kag ginainport nga manupaktura. Isa ini ka termino para sa ekonomya nga di-industriyal o pre-industriyal kag agraryo kon sa diin ang daku nga burgesya kumprador nagtuhaw nga pinakamanggaranon kag pinakapoderoso nga mapanghimulos nga sahi halin sa mga pyudal nga asyenda nga ginakuhaan sang pang-eksport kag kakumbinar sang sahing agalon nga mayduta. Bangud impluwensyado sang mga ekonomista nga burges, mga Tuo nga sosyal demokrata kag mga Trotskyista, ginapamensar sang pila nga ang termino nga ini indi tubtob san-o nangin husto o indi gani sa subong lipas na.

Sa pensar nila, dapat pyudalang o kapitalista lang ang isa ka ekonomya. Wala nila ginahangop nga sa kasaysayan sang kapitalismo sa kalibutan, nagtuhaw ini halin sa taguangkan sang pyudalismo, una sa porma sang mga negosyo nga himosa-kamot, pila ka mamag-an nga

Espesyal nga Isyu | Agosto 31, 2020

 [instagram.com/prwc.official](https://www.instagram.com/prwc.official)

 [@prwc_info](https://twitter.com/prwc_info)

 [fb.com/cppinfo](https://www.facebook.com/cppinfo)

 cppinformationbureau@gmail.com

Ang *Ang Bayan* ginabantala duha ka beses kada bulan sang Komite Sentral sang Partido Komunista ng Pilipinas

manupaktura kag bayluhanay sang produkto sa tunga sang sentrong banwa kag kaumhan antes pa man nagsulong ang kapitalismo sa industriya bilang dominante nga porma sang kapitalismo sa pagtuhaw sang makina nga *steam* (usbong) kag sang ulihi mga makina nga elektromekanikal para sa madamuan nga produksyon kag malaparan nga distribusyon sang mga balaligyaon.

Nagatumod ang termino nga malapyudalismo sa tipo sang ekonomya nga nagtuhaw sa pyudalismo kag labi nga nagtuhaw sa Pilipinas sang ika-20 siglo sa pagluntad sang daku nga burgesyia kumprador bilang pangunahon nga mapanghimulos nga sahi kahimbon ang sahing agalon nga mayduta. Madugay na nga mga daku nga agalon nga mayduta ang mga daku nga kumprador bangud ginabase nila ang kaugalingon sa malapad nga kadutaan nga gamit para sa produksyon sang mga tanom pang-eksport kabaylo sang pagbakal sang mga human nga produkto halin sa luwas sang pungsod. Antes magtuhaw ang mga lokal kag mestiso nga daku nga burgesyia kumprador sa idalom sang kolonyalismong US, ang mga kolonyal nga burukrata nga Espanyol, mga negosyante kag orden nga relihiyoso ang nagserbi nga mga daku nga kumprador sa baligyaanay Manila-Acapulco, kag pagkatapos, sa mas direkta nga baligyaanay Manila-Europe sang ika-19 siglo.

Ang daku nga kumprador nga pamilya Ayala kag mga himata nagpanag-iya sang mga bangko kag kumpanya sa balaligyaan pero nagapanag-iya man o nagadumala sa malapad nga kadutaan sa Calatagan kag Nasugbu, Batangas kag kon sa diin-diin pa umpisa pagsulod sang ika-20 siglo. Sining nagligad nga mga tuig sa ika-21 siglo, ang sini lang nga napatay nga si Eduardo Cojuangco nagpanag-iya sang United Coconut Planters Bank kag naging tag-iya sang higante nga empresa sang daku nga kumprador nga San Miguel Corporation, pero nagpanag-iya man sang may 20 as-

yenda sa nagkalainlain nga prubinsya sa Pilipinas (Tarlac, Pangasinan, Isabela, Negros, Palawan, Agusan, Albay, kag iban pa).

AB: Paano mo ipaathag ang subong nga ekonomya sang Pilipinas bilang malapyudal?

JMS: Ginaharian gihapon ang ekonomya sang Pilipinas sang mga daku nga burgesyia kumprador kahimbon ang sahing agalon nga mayduta. Wala ini sang kaugalingon nga pundasyon nga industriyal. Wala ini nagahimo sang mga kagamitan pang-industriya, kag sa baylo nagaimport ang mga ini pangunahon halin sa kita sa pagluwas sang mga produkto nga agrikultural kag mga bato nga mineral. Wala ini sang kaugalingon nga industriya sang salsalon. Wala ini sang industriya sa paghimo sang makina o indi gani ikasarang nga maghimo sang kasingkapan para sa makina, salakyan, kompyuter, basehang kemikal, medisina kag iban pa nga pangunahon nga produkto kag mayor nga manupaktura.

Nakasandig ang lokal nga manupaktura sa mga imported nga makina kag mga hilaw nga materyales. Ang ginakabig nga mga *export processing zone* sang mga negosyo nga multinasyunal bulag sa lokal nga ekonomya kag imbolbado sa bahin nga pagproseso kag pag-assembly. Ikog o kabahin lang sila sang internasyunal nga linya sa pag-assembly sang mga negosyo nga multinasyunal.

Ang ginabansagan nga mga industriya sa serbisyo nagaalagad nga kasugpon, indi sa nagakaugalingon nga industriya sa pungsod, kundi sang mga operasyon nga tipokumprador sa pag-eksport kag lokal nga pakyawan nga baligyaanay, pinansya, turismo kag pagbyahe, kag ang bilog nga sakup sang midya, komunikasyon kag mga negosyo nga nakabase sa *info-tech*, nga nagsampaw lang sang kita sa mga operasyon sini nga sa esensya pangkomersyo nga may pila ka kinaiya nga globalisado. Sa una nga paglantaw, mapagsik kag daw kapitalista ang

amo nga industriya, pero lunsay di-sustainable nga mga sungaw sang ekonomya nga malapyudal.

Sa pihak sang o bangud sa madugay na nga nagadalagan ang peke nga programa sa duta sang agraryong estado, nagapabilin nga mayor nga base sang ekonomya ang agrikultura pero ini pangunahon nakalubong sa tradisyunal nga mga relasyon nga pyudal sa produksyon, at-rasado, di-mekanisado, wala sang irigasyon kag may manubo nga ani. Bisan pa man, may matalupangdan nga penomenon sang lapta-lapta nga paggamit sang mga makina nga *harvester* kag *thresher* halin sa China kag Japan sa gamay kag medyum-kadaku nga kadutaan, nga nagpahalin sa mga mamumugon sa uma. Ang mga daku nga produksyon agrikultural nga may bahin nga mekanisado kag pulu-panahon nagaempleyo sang mga mamumugon sa uma makita sa mga plantasyon nga may pananom pang-eksport kag ginapanag-iyahan sang mga dumuluong kag daku nga kumprador.

AB: Pwede mo bala mapaathag ang epekto sang mga pagkambyo sa mga polisiya sang US kag sang pangkalibutanon nga sistemang kapitalista halin dekada 1950? Ang mga pagkambyo bala nga ini sa mga polisiya, nga lunsay ginsunod sang gubyrno sang Pilipinas, nakatulod sa industriyalisasyon sang Pilipinas?

JMS: May talalupangdon kag pahapyaw nga penomenon sa Pilipinas katuwang sang mga pagkambyo sa polisiya sa ekonomya sang imperyalismong US kag lokal nga reaksyunaryo. Tubtob dekada 1950, nagbuhos sa Pilipinas ang mga surplus nga produkto pangkonsumo para siputon ang bayad-danyos sang Japan sa gera kag mga pautang halin sa US Export-Import Bank. Paglab-ot sang dekada 1970 pagkatapos ang rehabilitasyon sang Japan, gindagsa ang Pilipinas sang kon anu-ano nga produkto sang Japan kag ginsulod ni Marcos ang pasikat nga mga proyektong imprastruktura gamit ang nabilin nga bayad-danyos sang Ja-

pan kag pautang sang World Bank.

Ginsigahum sang pila ka burges nga ekonomista nga manabaw ang pamensaron nga mangin bag-o nga industriyalisadong pungsod ang Pilipinas pagkatapos umpisahan ang mga *export-processing zone*. Pero ginpamatud-an sang mga nagahari nga Pilipino nga wala sila sang ika-sarang nga likawan ang mga limitasyon nga ginpapanaog sang mga nagapautang nga Japanese sa Iligan Integrated Steel Mills nga gintukod sa panahon ni Macapagal kag sang ulihi ginbaligya sa mga Chinese Malaysian sa panahon ni Ramos.

Ang multilateral nga konsensus sa kubay sang mga pungsod nga industriyal kapitalista sa IMF, World Bank kag Asian Development Bank amo nga ipabilin ang Pilipinas bilang di-industriyal kag agraryo, tambakan sang mga sobra nga manupaktura kag pagakuhaan sang hilaw nga materyales, kag ginlimitahan sa pagtukod sang imprastruktura para sa pag-eksport sang hilaw nga materyales kag pag-import sang mga human nga manupaktura.

Ang bahin nga nakuha sang Pilipinas sa imperyalista nga pagresaykel sang *petrodollar* para sa mga proyekto nga konstruksyon sa Middle East amo ang desperado nga pagkambyo sang mga kumpanya sa konstruksyon sang mga kroni ni Marcos sa nasambit nga rehiyon, ang pagtalana sang mga Pilipino nga mamumugon sa konstruksyon kag ang umpisa sang signipikante nga kantidad sang mga remitans halin sa mga migrante nga mamumugon agud isustiner ang pagbakal sang mga produkto pangkonsumo sa idalom sang daku nga burgesya kumprador sa Pilipinas.

Pero ang mas daku nga penomenon sang pagluwas sang mas daku nga numero sang barato nga kusog sa pagtrabaho nga Pilipino nagluntad sa idalom sang balayon sang polisiya nga neoliberal agud magkita sang dumuluong nga kwarta kag pangdugang sa dumuluong nga utang nga pangpuno sa nagadaku nga depisito bunga sang pagtinam-

bak sang surplus nga mga produkto pangkonsumo halin sa mga imperyalistang pungsod kag bag-o nga industriyalisado nga kaingod nga pungsod sa East Asia.

Ginsulsol sang US ang neoliberal nga polisiya sang imperyalistang globalisasyon sa walay pulos nga pagtinguha nga pangibabawan ang nagalala nga krisis sang sobra nga produksyon sa US kag sa mga industriyalisado nga alyado sini halin 1979. Makahalawhaw ang polisiya nga ini bangud hayagan ini nga nanawagan sang todo nga pagpanglaksam sang monopolyong kapital, sang hungod nga pagbuhin sa sweldo kag serbisyo sosyal, sang denasyunalisasyon sang maluya nga ekonomya kag sang pag-abuso sa internasyunal nga pautang para sa pribadong konstruksyon kag paggasto sa mga produksyon pangkonsumo. Wala sang kahigayunan ang Pilipinas nga mag-industriyalisa sa idalom sang balayon nga neoliberal bisan subong nga bangkarote na ang neoliberalismo kag ara sa proseso sang pagwasaag ang problema sang pangpubliko nga utang lunsay sa mga pungsod nga industriyalisado.

Ang bag-o nga mga aspeto sang lokal nga ekonomya pareho sang signipikante nga pagdaku sang remitans sang mga OFW halin katapusan sang dekada 1970, ang paglapad sang ginatawag *free economic zone*, kag lapnagon nga pagkambyogamit sang duta para sa *real estate* kag produksyon sang bag-o nga mga pananom pang-eksport, nagpalala kag nagpadalom sa atrasado kag di-industriyalisado nga kinaiya sang mga lokal nga pwersa sang produksyon sa Pilipinas.

Ang signipikante nga panggwa nga mga pagbag-o pareho sang lubos nga pagpanumbalik sa kapitalismo sang Soviet Union kag China, ang pagtuhaw sang China bilang higente sa pagmanupaktura, pag-uswag sang teknolohiya sa komunikasyon, robotiko kag iban pa nagpalalang sa problema sang krisis sa sobrang produksyon sa pangkalibuta-

non nga sistemang kapitalista kag wala naghatag sang oportunidad sa reaksyunaryong gubyrno sa Pilipinas nga magpauswag sa industriya sang pungsod, labi na nga wala man ini sang determinasyon pangpulitika nga himuon ini.

AB: Ano ang nagabug-os sa populasyon sang Pilipinas kon pagabasehan ang mga sahing sosyo-ekonomiko kag sa pagtulunga sa kasyudaran kag kaumhan?

JMS: Base sa paltik nga estadistika sang reaksyunaryong gubyrno, ang kabilugan nga numero sang mga empleyado sa sektor sang industriya (19.1%) kag serbisyo (58%) nangin 77.1% na sang pwersa nga pangtrabaho, kag ang agrikultura 22.9% na lang. Duha ka bagay ang wala ginambit gani napakita nga gamay ang empleyo sa agrikultura: una, halos ang bilog nga pamilya sang mga mangunguma kag mamumugon sa uma, lakip ang mga babae kag bata, nangatungod sang trabaho sa uma kag iban pa nga produktibong aktibidad sa natural nga ekonomya; kag ikaduha, kadam-an sang sobra nga populasyon kag mga nagatrabaho sa kasyudaran konektado pa gihapon sa ila mga pamilya nga mangunguma.

Sa pagkunsiderar sa mga sahi nga nagabug-os sang populasyon sang Pilipinas, dapat sa pangkabilugan isipon nga lakip sa isa ka pat-ud nga sahi nga sosyo-ekonomiko ang mga kapamilya nga nakasandig o nagabulig sa pagtrabaho sang ila ginikanan. Labi na sa mga mangunguma kag mamumugon sa uma bangud nagapasakup sila sa produksyon kag may pat-ud nga bahin sa kabilugan nga produkto. Sa sini nga paglantaw, ang mga imol kag nahanunga nga mangunguma amo gihapon ang daku nga mayorya sang pumuluyo nga nagapasakop sa duha ka basehan nga produktibong sektor sang agrikultura kag industriya. Indi magnubo sa 60% sang populasyon mangunguma kag ara sa kaumhan.

Ginaako bisan sang paltik nga estadistika sang reaksyunaryong gubyrno nga mas madamo gihapon

ang ara sa agrikultura sangsa industriya, bisan pa ginapaguwa nga tuman kagamay ang lang-at. Ang mekanikal kag manabaw nga depinision sang “urban” sa mga estadistika nga ini, may pangkabilugan nga epekto nga labi pa nga nagadaku sa numero sang empleyo nga wala sa kaumhan, bisan pa kinaandan sila mga kapamilya sang mga mangu-nguma nga nagapangita sang palangitan-an sa kaingod nga banwa, pareho sang mga drayber, kargador, manugtinda, kabulig sa mga tindahan kag iban pa nga kaswal nga impormal nga ekonomya.

Talalupangdon ang malaproletaryanisasyon sa kaumhan bangud sa limitado nga duta nga agrikultural, lapnagon nga pagkambyo-gamit sang duta para sa real estate, turismo, kag mga proyekto para sa enerhiya kag imprastruktura. Ini nagaresulta sa nagapadaku nga numero sang sobra nga mangunguma kag mamumugon sa uma nga ginapalayas sa duta kag nagakadulaan sang lugar sa produksyon nga agrikultural.

Halos wala sila sang oportunidad nga mangin produktibo bangud sa limitado ang industriya sa mga syudad kag may limite man ang empleyo para sa OFW, gani daku nga numero sang pwersa sa pagtrabaho sa kaumhan napalayas sa duta kag nagakaobligar nga mag-untat sa pagpangita sang obra. Para may makaon kag makapakaon sa ila pamilya, ginasulod nila ang nagkalainlain nga produktibo nga trabaho pareho sang paghabal-habal, pagbaligya, pulu-panahon nga pagkaingin, pagbaligya sang panggatong kag iban pa, nga pareho nga nahigot sa ekonomya sa kaumhan.

Ang pamilya sang daku nga kumprador, agalon nga mayduta kag burukrata kapitalista nagabug-os sa 1% sang populasyon sang Pilipinas, kag ang nagkuribod nga nahanunga nga burgesyia indi magsobra sa 2%, ang petiburgesyia sa kasyudaran ara sa 6-8 porsyento sang populasyon. Indi magnubo sa 90% sang populasyon mga mamumugon kag mangu-

nguma, upod ang 30-40 porsyento nga mamumugon nga indi agrikultural. Wala sang talalupangdon nga industriyal nga kapitalista nga pag-uswag para radikal nga bag-uhon ang pangkatilingban nga trayanggu-lo kag ang distribusyon sa kaumhan kag kasyudaran sang populasyon umpisa nga ginsulat ang “Katilingban kag Rebolusyong Pilipino”.

Tuman nga indi mauswagon ang Pilipinas kon tan-awon ang disempleyo bilang indikasyon sang kauswagan. Base sa upisyal nga estadistika sang 2019, 12 milyon o masobra 26% sang 45 milyon nga pwersa sa pagtrabaho ang indi makakita sang trabaho sa Pilipinas gani nagkadto sa iban nga pungsod. May 10.6 milyon o 23% sang pwersa sa pagtrabaho ang nagapabilin sa Pilipinas kag ginaako sang reaksyunaryong gubyerno nga wala sang trabaho. Sa kabilugan, 22.6 milyon o 49% sang pwersa sang pagtrabaho ang wala sang obra.

Ginaako sang Philippine Statistics Authority sang gubyerno nga sa halos 70 milyon sang mga Pilipino ang ara sa edad para magtrabaho (base sa Labor Force Survey sang 2017), masobra 27 milyon ang gintumod nga “wala sa pwersa sang pagtrabaho”. Upod diri ang mga OFW nga wala ginalakip sang PSA sa datos sini sa pagtrabaho. Lakip man diri ang mga “wala nagapangita sang trabaho” sa nagkalainlain nga kabangdanan. Pamatuod man ini sa kalalaon sang problema sa disempleyo sa pungsod.

Luwas sa pag-eksport sang hilaw nga materyales para sa dumuluong nga monopolyong kapitalismo, tuman kadaku man ang ginaluwas sang Pilipinas nga barato nga kusog sa pagtrabaho halin 1980. Ginahimo ini sa duha ka paagi nga may higan-te nga pagdaku:

1) ang mga Pilipino nga naggwa sa iban nga pungsod (nagdaku ang mga nag-OFW halin 214,590 sang 1980 pakadto 2 milyon kada tuig sang 2016; samtang, nagdaku halin 7 milyon sang 1997 [diri nag-umpisa ang pagdatos] pakadto 10.3 milyon

ang kabilugan nga numero sang mga Pilipino sa luwas sang pungsod sang 2013 [ini ang pinakabag-o nga datos, bisan pa ang tantya sang Migrante indi na ini magnubo sa 12 milyon]); kag

2) pag-empleyo sa mga *special economic zone* (halin 91,860 sang 1994 pakadto masobra 1.5 milyon sa subong; halin ini sa pagdaku sang mga SEZ halin 16 pakadto 395, kag sang mga empresa [pangunahon mga TNC] sa mga ini, halin 331 pakadto 4,341 sa panahon man nga ini). Klaro nga pamatuod ini nga sa kakulangan sang baseng industriyal sa Pilipinas, ginahingalitan sang dumuluong nga monopolyong kapital ang dunang manggad kag barato nga pagtrabaho sa Pilipinas.

AB: Sadtong 1983 gin-analisa ninyo ni Ka Julie, ang imo nga asawa, ang moda sa produksyon sa Pilipinas kag ginkontra ang sala nga linya nga indi na malapyudal ang Pilipinas kundi kapitalista? Ano ang basehan sang amo nga linya?

JMS: Huo, sang 1983, ginpensar namon nga katungdanan namon nga kontrahon ang sala nga linya nga indi na malapyudal ang ekonomya sang Pilipinas kundi kapitalista. Kon pagagamiton abi ang termino nga kapitalista, buot hambalon nga industriyal kapitalista na ang Pilipinas. Wala tani sang problema kon ang kapitalismo sa pungsod ginatawag nga kapitalismo nga malapyudal o kapitalismo nga daku nga kumprador o ekonomya nga daku nga kumprador-agalon nga mayduta.

May pila ka kadre sang Partido Komunista sang Pilipinas nga medyo nahalawhaw sa mga proyekto pang-imprastruktura kag propaganda sang pasista nga rehimeng Marcos nga nangin industriyal kapitalista na ang Pilipinas bangud sa “napulo’g isa nga proyekto pang-industriya” nga kasugpon sang mga proyekto pang-imprastruktura kag sang pag-suporta sa ginbansagan nga bangko nga unibersal, indi na lamang mga bangko nga komersyal kundi mga bangko para sa pamuhunan in-

dustriyal, pareho sang mga gintingub nga bangko kag kapital sang industriya sa pagtuhaw sang monopolyo kapitalismo sa Europe.

Ginpensar namon ni Julie nga ang mga ginsiling ko nga mga kadre sang PKP ara sa impluwensya sang ekonomista nga burges o pati sang Trotskyismo. Kulang ang ila kinaalam sa ekonomya pangpultika kag kulang sa ikasarang kritikal. Siling pa nila nga madasig nga nagakadula ang mga mangunguma sa Central Luzon bangud sa industriyalisasyon kag wala ginkilala nga wala nagbag-o ang numero sang mga mangunguma samtang nagadaku ang sobra nga populasyon sa kaumhan nga desperado nga nagapangita sang palangitan-an sa kaumhan kag sa Metro Manila. Nasilaw man sila sa pagalab-uton sang *export processing zone* kag mga empresa sa *semiprocessing*.

Napaslawan sila nga kilalahan nga ang burukrata kapitalistang si Marcos kag iya mga kroni mga daku nga kumprador nga nakabenepisyo sa mga proyekto pang-imprastruktura nga napun-an sang korapsyon kag nakasandig sa pabug-at nga dumuluong nga pautang, amo man sa imported nga mga kagamitan sa konstruksyon kag salsalon nga pangkabilya. Puro hangin lang ang ginbansagan nga napulo'g isa nga proyekto pang-industriya kag mga bangko nga unibersal kag nakapaidalom lang sa mga proyekto pang-imprastruktura kag balaligyaan *export-import*. Malayo sa ginahambal nga pinakamoderno nga industriya ang nakita sa mga *export-processing zone* kundi laylayan sang pagproseso o pag-asembol sang mga human nga piyesa.

Wala sang ihibalo ang mga nagsayup nga kaupod nga naubos na ni Marcos ang bayad-danyos sa gera sang Japan kag umpisa 1979 nabudlayan na kag masingki na ang kritisismo sa neo-Keynesian nga pagpautang sa idalom sang World Bank agud buhion ang kolonyal nga bayluhanay sang hilaw nga materyales halin sa mga interyor nga lugar kag

sang mga human nga produkto sa mga kasyudaran. Nagakaproblema na sa pinansya ang pasista nga rehimgeng Marcos sang 1979-1982 bangud sa paggamay sang pangkalibutanon nga pautang.

AB: Ano ang mga ginbunga sang sala nga linya sang mga daw nagadayaw kay Marcos sa pagtransporma sang Pilipinas halin malapyudal pakadto sa kapitalistang industriyal?

JMS: Ang suhetibista nga linya nga ginbag-o o ginabag-o ni Marcos ang ekonomya sang Pilipinas halin malapyudal pakadto industriyal kapitalista nagbun-ag sang Tuo kag “Wala” nga linya nga oportunistang. Ginpabaskog sini ang repormista nga linya nga Tuo nga oportunistang ginatawag popular demokrata. Ginpaypayan man sini ang “Wala” nga oportunistang kag Trotskyista nga linya nga sala ang Moista nga linya sang malawigan nga inaway banwa kag ang kadalag-an sang armadong rebolusyon maangkon sa mga pagalsa sa kasyudaran kag/o sa madasig nga regularisasyon sang hangaway sang banwa. Nakita sa mga Trotskyista nga panan-awan ang “Wala” nga oportunistang linya kag pinakamalubha nga naghalit sa armadong rebolusyon sang 1986 tubtob 1992, nga nagbuyok sang Ikaduha nga Dungganon nga Kahublagan Panadlong sang 1992.

Wala mapunggan sang kritika sa sala nga suhetibista nga linya sa moda sang produksyon sa Pilipinas sang 1983 ang pag-alagwa sang mga Tuo nga oportunistang kag “Wala” nga oportunistang kag pagsamad sa mga rebolusyonaryong pwersa sa nagkalainlain nga panahon kag rehinyon, pero ginpalig-on sini ang Marxista-Leninista nga pundasyon sang PKP kag nag-ani sang suporta sang mayorya sang mga kadre kag katapo para sa Ikaduha nga Dungganon nga Kahublagan Panadlong. Isa ini ka kahublagan pang-edukasyon agud sikwayon, sawayon kag tatlungon ang mga sala nga suhetibista nga linya kag ang mga Tuo kag “Wala” nga oportunistang pagsa-

yup kag kasugpon sini nga mga krimen. Ginsalbar sini ang Partido kag rebolusyonaryong kahublagan sa pagkatunaw.

AB: May ara liwat subong nga nagahambal nga indi na malapyudal ang Pilipinas, kundi kapitalista na. Ngaa? Ano ang basehan sang mga ini? Nag-uswag gid bala ang polisiya nga neoliberal lampas sa ginasiling mo nga ekonomya nga malapyudal?

JMS: Pareho sang madugay na nga gintudlo sa aton ni Lenin bahin sa layi sang di pareho nga pag-uswag, mahimo nga pasulpot-sulpot nga mamuhunan ang imperyalismo o monopolyong kapitalismo sa mga pungsod nga kolonya, malakolonya kag dependyente, pero indi ini magdul-ong sang pareho nga kauswagan sa ekonomya halin sa isa ka halintang pakadto sa bag-o nga mas mataas nga halintang. Ang tipo sang dumuluong nga pamuhunan sa Pilipinas sa panahon ni Marcos wala nagbatak sa Pilipinas halin malapyudalismo padulong kapitalismong industriyal, kundi naghagmak diri sang mas malala nga klase sang malapyudalismo nga nagresulta sa pagbagsak ni Marcos kag pagpondo sang ekonomya sa panahon ni Cory Aquino.

Pagkatapos halin 1992, ginduso sang husto ni Ramos bilang presidente ang polisiya nga neoliberal, ginsapribado ang mga propyedad sang estado kag gingamit ang kita para palutawon ang badyet kag makapangutang para sa bwelo sang pribadong konstruksyon kag mas daku nga importasyon sang human nga produkto. Naglubha pa ang kahimtangan sang ekonomya sang Pilipinas kag labing gin-igo sang krisis sa pinansya sa Asia sang 1997. Nahagmak ang mga empresa sa pagproseso pang-eksport kag ginlutos sang China bilang ulihi nga taga-asebol.

Wala nakapadugay ang rehimgeng Estrada bangud sa korapsyon kag paghagmak sang ekonomya. Pero sa pihak sang mga kabudlayan, daw nalubad sang masunod nga rehimgeng Arroyo kag Aquino ang eko-

nomya bangud sa manubo nga inter-
res sang internasyunal nga pautang
nga ginhimo agud liwat nga buhion
ang pangkalibutanon nga kapitalis-
tang ekonomya, sa pagsulod-guwa
sang ispekulatibo nga pondo
(*portfolio*) nga wala nagtindog sang
anuman nga produktibong empresa,
sa remitans sang dumuluong nga
kwarta halin sa mga OFW kag sa
pagsaylo sa Pilipinas sang mga ope-
rasyong business processing halin sa
mga imperyalistang pungsod.

Ang “pag-uswag” sang ekonom-
ya sang Pilipinas halin 2000 gina-
tumbas o ginapaguwa sa mga naga-
idlak nga mataas nga bilding dala
sang pondo nga neoliberal kag daku
nga kantidad sang pagkonsumo sang
mga imported nga produkto bangud
sa nagadaku nga dumuluong nga
utang nga kumbinasyon sang remi-
tans sang mga OFW nga indi bas-
tante nga pun-an ang kakulangan sa
badyet kag balaligyaan. Gani nag-
lab-ot na subong sa ₱9 trilyon ang
pangpubliko nga utang nga wala
sang anuman nga pag-uswag sa in-
dustriya. Labi nga magathag ang
atrasado kag di-industriyalisado nga
kinaiya sang ekonomya sang Pilipi-
nas sa pagdula sang bula sang neo-
liberalismo lunsay sa mga pungsod
industriyal kapitalista kag mga
pungsod nga di-industriyalisado pa-
reho sang Pilipinas.

Pero may nagapamensar nga
ang kaladlawan nga distribusyon
sang empleyo kag produkto sa agri-
kultura, industriya kag serbisyo pa-
timaan sang pag-uswag sang eko-
nomya sang Pilipinas halin malapyu-
dalismo pakadto kapitalismo, nga
nagasaad sang kapitalismong in-
dustriyal. Suno sa pinakaulihi nga
datos sang gubyrno, kuno 22.9%
ang parte sang agrikultura sa
empleyo kag 7.4% ang parte sini sa
GDP, 19.1% sa parte sang industriya
sa empleyo kag 34% sa GDP, kag
58% ang parte sang serbisyo sa
empleyo kag 58.6% sa GDP.

Lunsay tinonto ang mga numero
nga ini bangud ginpagamay ang par-
te nga ginaempleyo sang agrikultura
kag ginpahigad ang kamatuoran nga

bug-os nga pamilya sang mga ma-
ngunguma kag mamumugon sa uma
(lakip ang mga bata nga mas manu-
bo sa 10 tuig ang edad) ang naga-
pasakup sa trabaho sa uma, kag la-
baw naman nga ginapadaku ang
may trabaho sa serbisyo nga sektor
nga klaro nga gin-upod sa tantya
ang tuman kadaku nga numero sang
mga nagakita sa higad-higad kag
mga wala sang trabaho. Ang serbi-
syo indi produktibo nga sektor, indi
pareho sang agrikultura kag in-
dustriya.

Bisan pa man, tuman ka impor-
tante ang sektor sang serbisyo ba-
ngud diri nagahari ang mga burge-
sya kumprador kag iya nga daku nga
korporasyon sa pinansya, pagbalig-
yaanay kag serbisyo. Ginatalana sini
ang malapyudal kag daku nga
kumprador kapitalista nga kinaiya
sang ekonomya sang Pilipinas nga
wala sang pundasyon nga industri-
yal. Pero ginaupod man sang mga
eksperto sa datos sang reaksyunar-
yong gubyrno sa sektor sang serbi-
syo ang gamay kag kasarangan-ka-
daku nga empresa kag ang labi nga
madamo nga nagakita bilang mga
drayber sang jeep, may pwesto sa
tindahan, nagabantay sa gasolina-
han, tag-iya sang mga tindahan,
mga nagalibod sa karsada, manug-
luto, serbidor kag iban pa nga ara sa
“ekonomya nga indi pormal”.

Ginapakita sang dominasyon
sang sektor sang serbisyo sa eko-
nomya ang wasak nga indi industri-
yalisado nga kahimtangan sang eko-
nomya. Ang bahin sang empleyo kag
produkto nga nakapaidalom sa sek-
tor sang industriya maathag nga in-
di patimaan nga kapitalista nga in-
dustriyal ang Pilipinas, ilabi kon isi-
pon nga ang sektor sang industriya
sa Pilipinas nakasandig sa mga im-
ported nga kagamitan, langis kag
iban pa nga sangkap kag mga hilaw
nga materyales.

Ang ginapagwa subong sang
mga nagahari nga reaksyunaryo kag
ekonomista nga kapitalista nga in-
dustriyal nga pag-uswag sa Pilipinas
pila lang nga mga daku nga industri-
yal kapitalista nga produksyon nga

nagasalig sa *imported* nga mga ka-
gamitan kag sangkap lakip ang pro-
duksyon sang mga piyesa nga
elektroniko, *electrical wiring* kag
iban pa nga mga produkto pang-
eksport sa mga *export processing*
zone. Ang mga lugar nga ini nga ba-
rato ang kusog pagtrabaho kag libre
sa buhis kabahin sang internasyunal
nga *assembly line* (subong ginbayuan
sang “global value chain”) sang mga
korporasyon nga multinasyunal.

May daku nga industriya man
nga nagakamkam sa hilaw nga ma-
teryaales pareho sang pagmina nga
nagagamit sang higante nga mga
makina, mabaskog nga eksplosibo,
open pit kag daku nga kantidad sang
cyanide kag iban pa nga makamama-
tay nga kemikal, kag internasyunal
nga mga salakyan pangdagat nga
nagalikaw sa buhis kakunsabo ang
mga kurap nga upisyal. Daku nga
numero sang Pilipino nga proletar-
yado ang konsentrado sa patag nga
ini sang ekonomya. Apang ang pa-
mangkot, nagahimo o nagaamot bala
ang mga ini sa lokal nga kapitalista
nga pag-uswag. Ang pagproseso
sang mga bato nga mineral ginahimo
sa luwas sang pungsod lampas sa
una nga hut-ong.

Luwas sa manubo nga sweldo
nga ginabayad sa mga mamumugon,
ang mga negosyo nga mina sa kama-
tuoran wala nagadugang sang bisan
ano nga balor sa lokal nga kapitalis-
ta nga pag-uswag. Sa kamatuoran,
ginapunggan sini ang mga lokal nga
kapitalista nga paktor nga mag-us-
wag sa pamaagi nga industriyal paa-
gi sa paghigop sa lokal nga manggad
sang pungsod, kag pag-impluwensya
sa polisiya sa ekonomya nga naka-
halit sa pungsodnon nga burgesya.
Ang nagatindog sa kaugalingon nga
lokal nga kapitalista nga sektor limi-
tado lang sa gamay kag medyum-ka-
daku nga pagmanupaktura, nga ka-
dam-an ara sa lokal nga pagmanu-
paktura sang pagkaon.

**AB: Ano ang mga posible nga
igabunga sang indi paglaragway
sa pulitika kag ekonomya sang Pi-
lipinas sa pinakahusto nga pa-
maagi?**

JMS: Kon magalpnag ang pan-awan nga ang Pilipinas kapitalista nga industriyal nga halin sa pagka malapyudal, mangin buron ang tatlo ka basehan nga problema nga dumuluong nga monopolyong kapitalismo, lokal nga pyudalismo kag burukrata kapitalismo, kon sa diin ang daku nga kumprador kag burukrata kapitalista ang nagaserbi nga taytay sa dumuluong nga monopolyong kapitalismo kag pyudalismo nga ginabug-os sang mga agalon nga mayduta nga tradisyunal nga nagapaarkila, kag mga nagaekspert, kag mga nagapatanom (lakip ang komersyal nga pagsagod sang hayop kag manukan para sa kaugalingon nga merkado) nga nagagamit sang bahin nga mekanisasyon kag sang pulu-panahon nga mga mamumugon sa uma.

Pinakamalaut, mahimo nga magilusyon liwat nga ang sahing mangu-nguma nagagamay na o indi gani nagakadula nga sahi bangud sa kapitalista nga pag-uswag, nga ang rebolusyong agraryo indi na nagapanguna nga kaundan sang demokratikong rebolusyon sang banwa kag nadula na ang malapad nga pangkatingban kag pisikal nga tereyn para sa maniobra kag pag-uswag sa mga halintang. Mahimo nga ibandera liwat ang suhetibista nga linya para sa Tuo kag “Wala” nga oportunistang linya nga nagtuhaw halin 1981 tubtob 1992 kag tuman nga naghalit sa rebolusyonaryong hublag sang 1985 tubtob 1992.

Ang mga nagapalapta sang nagsambit nga suhetibista nga linya nagahayag sa kaugalingon nga mga Trotskyista. Magahod man nila nga

ginaatake ang malapyudal nga paglaragway sa ekonomya sang Pilipinas para iduso ang madugay na nga ginpamatud-an nga sala nga linya nga Trotskyista nga indi dapat duha-ka-halintang nga rebolusyong Pilipino bangud sosyalismo na ang gilayon nga isyu, nga indi na kinahanglan ang demokratikong rebolusyon sang banwa, nga ang mga mangunguma kag nahanunga nga burgesya mga reaksyunaryo nga pwersa nga indi dapat iupod sa pungsod non nga nagahiliugyong prente, nga dapat na nga ibasura ang estratehikong linya sang malawigan nga inaway banwa paagi sa pagpalibot sa kasyudaran halin sa kaumhan kag ang mga mamumugon lang ang dapat magsulong sang rebolusyonaryong paghimakas kag indi dapat magbahin sang gahum sa masang mangunguma.

Pero, labing nagaathag ang malapyudal nga kinaiya sang Pilipinas sa pagsingki sang krisis sang pangkalibutanon nga kapitalistang sistema kag sang lokal nga nagaharing sistema, labi pa gid nga paglala sang krisis kag malaparan nga pagkatublag sa pangkalibutanon kag lokal nga ilig sang suplay dulot sang Covid-19. Ang liberalisado nga mga polisiya sang reaksyunaryong guberno sa balaligyaan kag pamuhunan pabor sa mga dumuluong nga monopolyong kapitalista kag *smuggler* nga nagaagi sa mga pantalan kag *free economic zone* sa kahalitan sang lokal nga produksyon.

Nagasalig pa gihapon ang ekonomya sang Pilipinas sa ginainport nga kagamitan kag madamo nga tipo sang mga produkto pangkonsumo,

dumuluong nga utang kag pamuhunan. Nagaagi ini sang nagadasig nga paglala sang permanente nga depisito sa balaligyaan kag nagasinampaw nga pangpubliko nga utang. Nagaantus ang pumuluyo sa mataas nga tantos sang disempleyo, kawadon sang pat-ud nga trabaho, manubo nga sweldo, nagataas nga presyo sang pagkaon kag iban pa nga basehan nga kinahanglanon, lapnagon nga kaimulon kag kawad-on sang puluy-an.

Ang ekonomya nga nakatuon sa pag-eksport kag nakasalig sa pagimport kag labi nga lumos sa utang nagakahapay bangud sa pangkalibutanon nga pagluya sang ekonomya kag nagapalala dulot sang pagkasamad sang mga produktibong pwersa bangud sa mga *lockdown* para sa Covid-19. Ang bwelo sang pribado nga konstruksyon, paglapad sang mga empresa sa *real estate* kag turismo posible nga mawasdak pareho sang natabo pagkatapos sang krisis sa pinansya sa Asia sang 1997.

Sa atubang sang wala kapareho nga krisis sang ekonomya, mapanas ang 5.6% pagdaku sang GDP sang nagtaliwan, pinakamanubo sa walo ka tuig. Sigurado nga magalala ang tanan nga sektor sa ekonomya sa halambalanon sang ginatuga sini nga produkto kag trabaho. Magahina ang remitans halin sa luwas sang pungsod kag mga operasyon sang BPO. Ang ekonomya kag guberno sang Pilipinas bangkarote na kag indi na masarangan nga paggwaon pa ang anuman nga pagpauswag sang ekonomya halin sa indi mauswagon kag makaluluoy nga kahimtangan sang malapyudalismo. AB